

beide verblijven in de zomer van '44 naar Duitsland te laten transporteren.¹ Hij bezat voorts drie tjotters, twee stalen zeiljachten, een grote motorboot ('in augustus 1942 afgeleverd voor de prijs van f 28 178') en een houten zeilboot.²

'Veel der van huis uit niet aan luxe gewende Duitse 'hoge omes' werden', aldus mr. H. C. van Maasdijk die hen van nabij gadeslaggen had,

'maar al te zeer geïmponeerd door de in Nederland ten toon gespreide welstand. Zo huurden zij grote huizen, wilden paard leren rijden en rijkelijk recipiëren, deden mee aan jachtpartijen en bemerkten wellicht zelfs nauwelijks hoe de gevaarlijke ongekende weelde . . . meer en meer tot drijfveer van hun handelen werd. Veelal gereder nog dan de mannen namen de echtgenoten der door hun ambten zeer in beslag genomen functionarissen de hang naar het meedoen aan een duur leven over . . . (Het was) een levensstijl die door zijn geforceerdheid opvallen en gemotiveerde laatdunkendheid bij een nauwlettend gadeslaand Nederlands publiek verwekken moest.'³

Het minste wat dat gestadig verarmende Nederlandse publiek zag (maar dat zag het dan ook overal), was dat het de *Wehrmacht* en de Duitse bestuursambtenaren aan weinig ontbrak; zij werden in elk geval goed gevoed. De Duitse militairen beschikten eind '40 over meer rantsoenbonnen dan zij aan konden; wat zij aan voedsel nodig hadden, moest door de Nederlandse instanties steeds afgeleverd worden vóór de eigen bevolking aan de beurt kwam. Verscheidene malen kregen alle personeelsleden van het *Reichskommissariat* (die ook al dagelijks voor één gulden een bonvrije middagmaaltijd konden nuttigen) extra-rantsoenen; 'in den letzten Jahren ist beobachtet worden', schreef Piesbergen vertoornnd eind '43 in een circulaire, 'dass Gefolgschaftsmitglieder die Waren zum Teil zu Schwarzhandelspreisen verkauft haben. Ich lasse keinen Zweifel darüber dass bei Wiederholung derartiger skandalöser Vorfälle auf das energischste eingeschritten werden wird.'⁴ Er zijn uit een vroegere periode verscheidene klachten van dezelfde Piesbergen dat diezelfde personeelsleden 'sich nur wenig an der Arbeit der NSDAP, ihrer Gliederungen und angeschlossener Verbände beteiligen.'⁵

Er werd door veel Duitsers veel geprofiteerd en weinig geofferd.

¹ A. J. van der Leeuw: 'Die Beschlagnahme und Verbringung nach Deutschland des Inventars der in Wassenaar vom Wehrmachtbefehlshaber i.d.N. bewohnten Villen' (Notitie 115 voor het geschiedwerk). ² Rijksrecherche Groningen: p.v. inz. F. C. Christiansen (23 okt. 1947), p. 3-4 (Doc I-283, b-32). ³ H. C. van Maasdijk: 'Herinneringen', p. 131. ⁴ Rondschrjven, 26 nov. 1943 (Präs. Abt., 17.03 c) ⁵ Rondschrjven, 29 maart 1941 (FiWi, Devisenreferat, 7 a).